

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Κύρια σημεία της τριμηνιαίας έκθεσης του IOBE για την ελληνική οικονομία που παρουσιάστηκε στις 29/01/2019

- Η **παγκόσμια οικονομική μεγέθυνση** εκτιμάται επιβραδύνθηκε περαιτέρω στο τρίτο τρίμηνο. Για το σύνολο του προηγούμενου έτους εκτιμάται μεγέθυνση παγκοσμίως 3,7%, από 3,8% το 2017, ενώ η πρόβλεψη για το 2019 είναι 3,5%. Θετική συμβολή πέρυσι είχε η μεγέθυνση των ΗΠΑ (2,9%, από 2,2% το 2017), ενώ αρνητικά επηρέασε η επιβράδυνση στην Ευρωζώνη (1,8% από 2,4% το 2017) και την Κίνα (6,6% από 6,9%). Περαιτέρω αποκλιμάκωση της ανάπτυξης αναμένεται το 2019, σε 2,5% στις ΗΠΑ, 1,6% στην Ευρωζώνη και 6,2% στη Κίνα, ενώ η αστάθεια σε ορισμένες αναδυόμενες αγορές (Τουρκία, Αργεντινή) αναμένεται να συνεχιστεί. Η συνέχιση των πολιτικών εμπορικού προστατευτισμού (δασμοί μεταξύ ΗΠΑ και εμπορικών εταίρων), η κλιμάκωση της ανησυχίας για τη συμφωνία για το Brexit, οι επιπτώσεις του ευρωσκεπτικισμού, ενόψει και των Ευρωεκλογών, οι περιορισμοί στις πιστώσεις στην Κίνα, αποτελούν τους βασικότερους κινδύνους ανάσχεσης της παγκόσμιας αναπτυξιακής δυναμικής μεσοπρόθεσμα. Θετική εξέλιξη η προσωρινή εκεχειρία μεταξύ ΗΠΑ – Κίνας για τα μέτρα στο εμπόριο.
- Η **ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας επιταχύνθηκε στο τρίτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους**, σε 2,2%, 0,5 και 0,1 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερη από το προηγούμενο τρίμηνο και από το ίδιο τρίμηνο του 2017 αντίστοιχα. Στο σύνολο της περιόδου Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου το ΑΕΠ ήταν 2,1% υψηλότερο από ότι ένα χρόνο νωρίτερα. Η ανάπτυξη συνέχισε να προέρχεται κυρίως από βελτίωση του εξωτερικού ισοζυγίου, λόγω διεύρυνσης των εξαγωγών (+8,3%) και αρκετά μικρότερης ανόδου των εισαγωγών (+3,1%). Οι επενδύσεις ενισχύθηκαν οριακά 1,5%, αποκλειστικά από την έντονη άνοδό τους στο τρίτο τρίμηνο. Ήπια διεύρυνση των καταναλωτικών δαπανών των νοικοκυριών (0,8%), ενώ σταθερά σε πτωτική τροχιά βρίσκεται η δημόσια κατανάλωση (-4,0%).
- **Ανάπτυξη στην Ελλάδα το 2018 στην περιοχή του 2,0%**. Τόνωση της εγχώριας οικονομικής δραστηριότητας κυρίως από άνοδο των εξαγωγών (+7,7%). Μικρή κλιμάκωση της κατανάλωσης των νοικοκυριών στο τελευταίο τρίμηνο λόγω καλύτερων προσδοκιών, έκτακτων επιδομάτων κ.λπ., στο +0,9% συνολικά πέρυσι. Αναμικτή συμβολή των επενδύσεων στο ΑΕΠ (+4,5%), προερχόμενη σε μεγάλο βαθμό από διαφορές στα αποθέματα, όχι διεύρυνση σχηματισμού πάγιου κεφαλαίου. Περιστολή δημόσιας κατανάλωσης κατά 2,0%, παρά την αύξησή της στο δ' τρίμηνο (αναδρομικά ειδικών μισθολογίων).
- **Ρυθμός ανάπτυξης το 2019 παρόμοιος ή ελαφρώς υψηλότερος του 2018**, από κλιμάκωση επενδυτικής δραστηριότητας (+10-12%) και ιδιωτικής κατανάλωσης (+1,4%). Η ισχυρότερη

εγχώρια ζήτηση θα εκδηλωθεί και στις εισαγωγές (+6,0-6,5%). Υπό τα μέτρα πολιτικής στο διεθνές εμπόριο και την ολοκλήρωση επέκτασης του Q-E, θα αποκλιμακωθεί η άνοδος των εξαγωγών (+5,0-5,5%).

- **Οριακή υστέρηση πρωτογενούς πλεονάσματος Κρατικού Προϋπολογισμού** το 2018 έναντι του στόχου. Προήλθε από το σκέλος των εσόδων, κυρίως αυτών του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (-€1,22 δισεκ. από το στόχο), και λιγότερο από τα χαμηλότερα καθαρά έσοδα του Τακτικού Προϋπολογισμού (-€267 εκατ.). Τα τελευταία υστέρησαν εξαιτίας των πολύ μικρότερων σε σχέση με το στόχο εσόδων αποκρατικοποιήσεων (-€1,13 δισεκ.), τα οποία αντισταθμίστηκαν σε μεγάλο βαθμό από τις χαμηλότερες επιστροφές φόρων (-€962 εκατ.).

Σύγκριση προβλέψεων για επιλεγμένους Οικονομικούς Δείκτες, 2018 – 2019
(σε σταθερές τιμές 2010 ή ετήσιες % μεταβολές)

	ΥΠΟΙΚ		ΕΕ		ΙΟΒΕ		ΔΝΤ		ΟΟΣΑ	
	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019
ΑΕΠ	2,1	2,5	1,9	2,0	2,0	2,0	2,0	2,4	2,1	2,2
Ιδιωτική Κατανάλωση	1,0	1,1	0,8	0,4	0,9	1,4	:	:	1,1	1,2
Δημόσια Κατανάλωση	0,2	0,6	1,2	-0,2	-2,0	2,0	:	:	0,7	1,3
Ακαθ. Επενδ. Παγίου Κεφαλαίου	0,8	11,9	-2,1	14,6	0,2	10,0	:	:	2,4	8,8
Εξαγωγές	7,5	5,8	8,4	5,7	7,7	5,3	:	:	7,7	4,7
Εισαγωγές	3,4	5,2	3,6	6,1	4,0	6,3	:	:	3,5	5,0
Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (%)	0,8	1,2	0,8	1,2	0,8	0,8	0,7	1,2	0,8	1,3
Ανεργία (% εργατικού δυναμικού)*	19,6	18,2	19,6	18,2	19,3	18,0	19,9	18,1	19,5	18,1
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	0,6	0,6	0,6	0,6	:	:	0,5	0,0	0,3	0,1
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	:	:	-0,2	-0,2	:	:	-0,8	-0,4	-0,5	-0,6

* Βάσει της μεθοδολογίας της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού

Πηγές: Εισηγητική Έκθεση Κρατικού Προϋπολογισμού 2019, Υπουργείο Οικονομικών, Νοέμβριος 2018 – European Economic Forecast, autumn 2018, European Commission, Νοέμβριος 2018 - Η Ελληνική Οικονομία 04/18, ΙΟΒΕ, Ιανουάριος 2019 – World Economic Outlook, IMF, Οκτώβριος 2018 - Fiscal Monitor, IMF, Οκτώβριος 2018 - OECD Economic Outlook No. 104, Νοέμβριος 2018

- **Περαιτέρω κάμψη της ανεργίας** στο τρίμηνο Ιουλίου – Αυγούστου, σε 18,3%, επίπεδο που είναι το χαμηλότερο σε αυτό το χρονικό διάστημα του έτους από το 2012. Κατά μέσο όρο στα τρία πρώτα τρίμηνα του 2018 το ποσοστό ανεργίας ήταν 19,5%, δύο ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερο από ότι στην ίδια περίοδο πρόπερσι. Η νέα εξασθένιση της ανεργίας προήλθε κυρίως από την υποχώρηση της απασχόλησης κατά 1,8% ή 68,0 χιλ. (63,3% της μείωσης του αριθμού των ανέργων) και δευτερευόντως από τον περιορισμό του εργατικού δυναμικού (-39,5 χιλ.). Η μεγαλύτερη αύξηση θέσεων εργασίας από πρόπερσι σημειώθηκε στον Πρωτογενή τομέα,

το Χονδρικό – Λιανικό Εμπόριο και τον Τουρισμό. Εκτιμάται συνέχιση στο τέταρτο τρίμηνο της σημαντικής διεύρυνσης της απασχόλησης στον κλάδο του Χονδρικού – λιανικού εμπορίου, ως αποτέλεσμα της σημαντικής βελτίωσης των καταναλωτικών προσδοκιών και χαλάρωσης των capital controls. Η μεγαλύτερη ώθηση στην απασχόληση αναμένεται να προέλθει από το δημόσιο τομέα, μέσω προγραμμάτων προσωρινής απασχόλησης (π.χ. κοινωφελής εργασία). Υποχώρηση τόνωσης απασχόλησης από τον Τουρισμό. Ακολουθώντας, κοντά στο 19,5% η ανεργία στο σύνολο του 2018. Αναμένεται ηπιότερη πτώση της το 2019, σε 18,0%.

- Ο **ρυθμός μεταβολής τιμών** το 2018 ήταν για δεύτερο έτος θετικός, 0,6%, αλλά μικρότερος από πρόπερσι (1,1%). Ο πληθωρισμός προήλθε κυρίως από την αύξηση των τιμών ενέργειας, ενώ οριακή ήταν η τονωτική επίδραση των έμμεσων φόρων. Αντιθέτως, φαίνεται να ανακάμπτει ήπια η εγχώρια ζήτηση, με τον εναρμονισμένο δείκτη τιμών χωρίς ενεργειακά αγαθά και με σταθερούς φόρους να διαμορφώνεται στο 0,4% από -0,1% το 2017. Το IOBE εκτιμά ότι ο μέσος ρυθμός μεταβολής του ΔTK το 2019 θα κινηθεί στην περιοχή του 0,6 - 0,8%.
- Το **τραπεζικό σύστημα** συνέχισε να δέχεται χρηματιστηριακές πιέσεις στο τέλος του 2018, και βρίσκεται εν όψει αποφάσεων επί ενός στρατηγικού σχεδίου ταχύτερης μείωσης των ΜΕΑ, με όσο το δυνατόν μικρότερες επιπτώσεις στα θεμελιώδη μεγέθη. Η τάση επιστροφής των ιδιωτικών τραπεζικών καταθέσεων ανακόπηκε μετά το καλοκαίρι και η πιστωτική συρρίκνωση συνεχίστηκε για 8ο συναπτό έτος, με εξαίρεση σε τουρισμό και πρωτογενή τομέα. Ωστόσο, καταγράφηκαν και θετικές εξελίξεις, όπως μείωση των ΜΕΑ σύμφωνα με τους ποσοτικούς στόχους και σημαντικός περιορισμός του ΕΛΑ. Η πιστοδοτική ικανότητα των τραπεζών αναμένεται να βελτιώνεται μόνο σταδιακά το 2019, με ρυθμό που θα εξαρτάται από την ταχύτητα και ποιότητα μείωσης των ΜΕΑ καθώς και της επιστροφής καταθέσεων.

Ο Πρόεδρος του ΔΣ του IOBE, Τάκης Αθανασόπουλος σημείωσε: «Η ολοκλήρωση του τρίτου μνημονίου, συνέπεσε με μια συγκυρία όπου πληθαίνουν οι ενδείξεις ότι η ευρωπαϊκή και η παγκόσμια οικονομία εισέρχονται σε μια περίοδο αποδυνάμωσης των ρυθμών ανάπτυξης ενώ πολλοί ανησυχούν ακόμα και για τον κίνδυνο μικρής ύφεσης. Με εξαίρεση τα δημοσιονομικά, η έξοδος βρήκε την οικονομία μας αδύναμη σε πολλούς από τους βασικούς τομείς, ελαχιστοποιώντας έτσι τις πιθανότητες σε εύλογο χρονικό διάστημα, να ανακάμψει στα προ κρίσης επίπεδα. Επιπλέον, το 2019 αναμένεται να είναι μια δύσκολη χρονιά γιατί οι προγραμματισμένες πολλαπλές εκλογικές αναμετρήσεις, έχουν βάλει σε δεύτερη θέση προτεραιότητας τις προσπάθειες για συναίνεση και λήψη των αναγκαίων μέτρων που θα εξασφαλίσουν ότι η χώρα μας δεν θα διατρέξει τον κίνδυνο να περιέλθει και πάλι στην δίνη μιας οικονομικής κρίσης. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η αδυναμία επίτευξης εθνικής συναίνεσης και η έγκαιρη ανάληψη των ευθυνών μας ως κοινωνία για την κρίση, μας στέρησαν την ευκαιρία σωστής αντιμετώπισής της για την γρήγορη έξοδο από το μνημόνιο, εκμεταλλευόμενοι την θετική οικονομική συγκυρία για την κάλυψη των απωλειών στο εθνικό εισόδημα, όπως έκαναν οι άλλες τρεις χώρες».

Όπως ανέφερε επίσης κατά την παρουσίαση της Έκθεσης, ο Γενικός Διευθυντής του ΙΟΒΕ καθηγητής Νίκος Βέττας:

- Στην οικονομία καταγράφεται τάση εξισορρόπησης αναφορικά με το δημοσιονομικό και το εμπορικό ισοζύγιο και συνεχίζεται η ανάκαμψη, με ρυθμό μεγέθυνσης στην περιοχή του 2%. Αυτή είναι η κεντρική τιμή για το έτος που ολοκληρώθηκε όπως και για το τρέχον.
- Η ανάπτυξη στηρίζεται περισσότερο στην κατανάλωση παρά στις επενδύσεις και στην καθαρή συνεισφορά του εξωτερικού ισοζυγίου. Ως αποτέλεσμα, η τρέχουσα τάση δεν είναι μεσοπρόθεσμα διατηρήσιμη.
- Ταυτόχρονα, η εξασθένιση της μεγέθυνσης και συνακόλουθα της ζήτησης στο ευρωπαϊκό και ευρύτερο περιβάλλον της ελληνικής οικονομίας προκαλεί πρόσθετες ανησυχίες.
- Ένας υπερβολικά μακρύς προεκλογικός κύκλος, ιδίως αν κυριαρχήσει ακραία αντιπαράθεση, δημιουργεί ανησυχίες όσον αφορά την αποτελεσματική αντιμετώπιση των προκλήσεων που δεν μπορεί να καθυστερήσουν.
- Ένας πρώτος κίνδυνος προεκλογικά είναι η καθυστέρηση της δημιουργίας των συνθηκών για ομαλή χρηματοδότηση της χώρας από τις διεθνείς αγορές. Πολλά βήματα πρέπει να γίνουν διαδοχικά και άρα πρέπει να ξεκινήσουν το συντομότερο δυνατό. Τα προβλήματα από το ευρωπαϊκό περιβάλλον δεν αποτελούν επαρκή δικαιολογία, ούτε άλλωστε είναι σίγουρο ότι στο μέλλον οι εξελίξεις θα είναι ευνοϊκότερες.
- Τους επόμενους μήνες, δεν υπάρχει η πολυτέλεια η οικονομική πολιτική να χάσει πολύτιμο χρόνο χωρίς να αντιμετωπίζονται ευθέως τα σημαντικά προβλήματα στη λειτουργία της οικονομίας. Χωρίς συνεχιζόμενη προσπάθεια στο μέτωπο της αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας, της δημόσιας διοίκησης και του ευρύτερου περιβάλλοντος των επιχειρήσεων, οι επενδύσεις θα συνεχίζουν να κυμαίνονται σημαντικά χαμηλότερα από ό,τι απαιτείται.
- Αν και είναι προγραμματισμένο σημαντικό δημοσιονομικό πλεόνασμα, δεν υπάρχει περιθώριο για καθυστερήσεις στον τομέα της αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας ούτε ενόψει ενδεχόμενων προβλημάτων που θα δημιουργηθούν από δικαστικές αποφάσεις που θα επιδικάζουν πληρωμές αναδρομικών σε συνταξιούχους ή μισθωτούς.
- Η προηγούμενη εμπειρία δεκαετιών δείχνει πως προεκλογικά υπήρχε τάση για χαλαρή παρακολούθηση της είσπραξης φόρων και εισφορών και για αύξηση δαπανών, μαζί με στάση αναμονής από τους επενδυτές και τις επιχειρήσεις.
- Στις άλλες χώρες που βρέθηκαν σε ανάγκη προσφυγής σε πρόγραμμα, επιτεύχθηκε ένα ελάχιστο επίπεδο συνεννόησης. Είναι ιδιαίτερα ανησυχητικό μετά από μια δεκαετή περιπέτεια, με συσσωρευμένα υψηλά χρέη ιδιωτικά και δημόσια και γενικότερα με αδύναμα νοικοκυριά και επιχειρήσεις, οι κινήσεις στην κεντρική πολιτική σκηνή να μην έχουν ως προτεραιότητα τη δημιουργία συνθηκών για ισχυρή ανάπτυξη της χώρας.

- Ένας επιμέρους προβληματισμός αφορά την ισχυρή τάση των εισαγωγών τα τελευταία τρίμηνα. Δεν έχει επιτευχθεί ακόμη σε ικανοποιητικό βαθμό η στροφή του παραγωγικού προτύπου και ενίσχυση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας. Μέρος της δυναμικής των εισαγωγών λογικά προκαλείται από μη δηλωθέντα εισοδήματα.
- Προβληματισμός μπορεί να προκύπτει από την τάση για υπερβολική ρύθμιση της οικονομίας μέσω του δημόσιου ταμείου και την εξάρτηση των νοικοκυριών από αποφάσεις που δεν έχουν μια συστηματικότητα και οικονομική συνέπεια. Το ζητούμενο είναι η συστηματική και ισχυρή άνοδος των εισοδημάτων κάτι που δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς αντίστοιχες τομές στα συστήματα φορολογίας, ασφάλισης, εκπαίδευσης και, τελικά, με επενδύσεις.
- Τηρουμένων των αναλογιών, η πρώτη περίοδος εκτός των προγραμμάτων θυμίζει τα χρόνια πριν από αυτά. Σχετικά, είναι σημαντικός ο κίνδυνος να παρερμηνευθεί η τρέχουσα ανάκαμψη ως το τέλος της κρίσης. Αν επιστροφή στην «κανονικότητα» σημαίνει επιστροφή σε ένα εσωστρεφές και κρατικοδίαιτο πρότυπο ανάπτυξης, ένα νέο κύμα κρίσης θα είναι αναπόφευκτο.